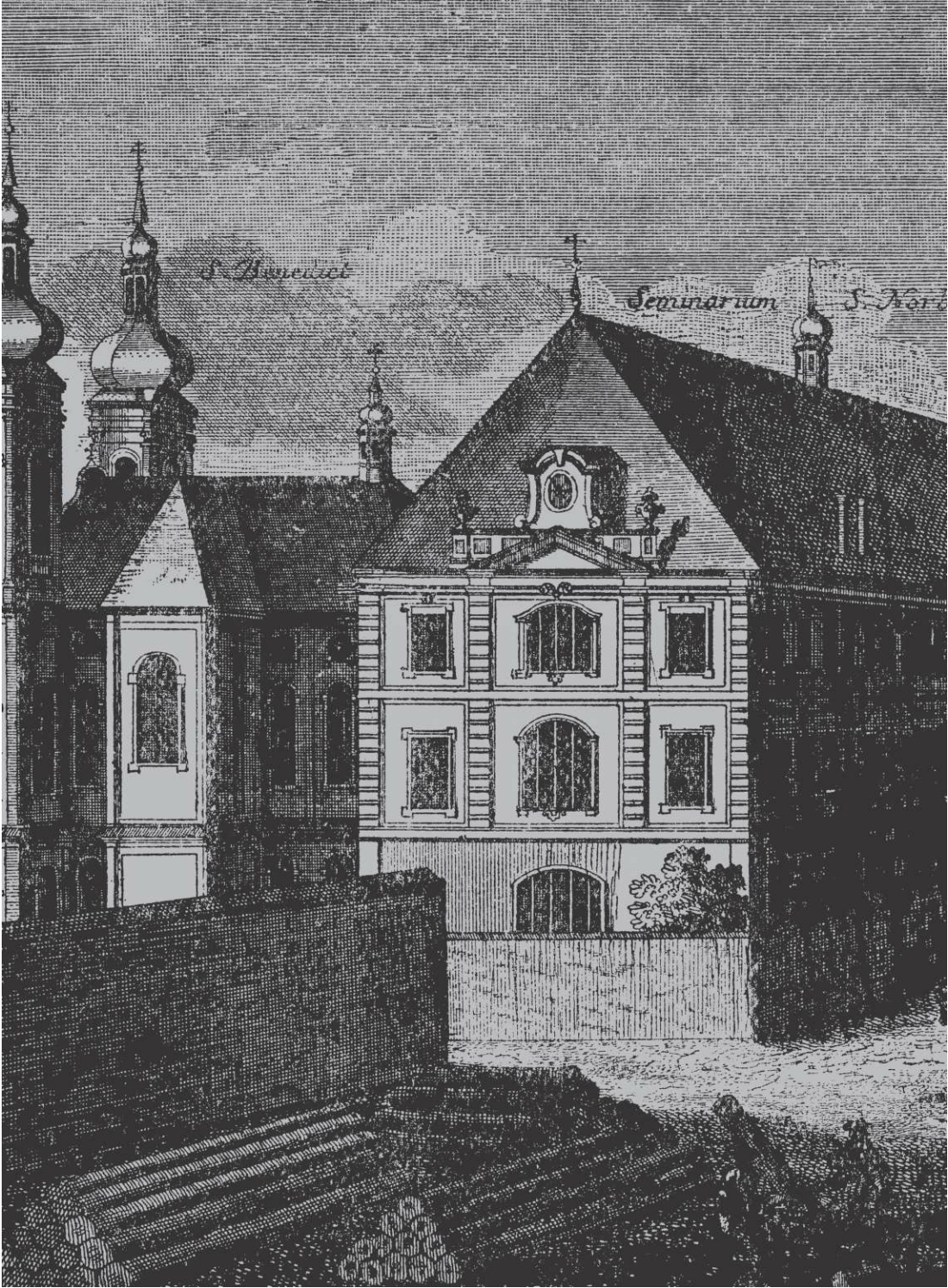

PAVEL BEDRNÍČEK

**Náměstí, rynky
a náměstíčka
historické Prahy**

VOLVOX GLOBATOR

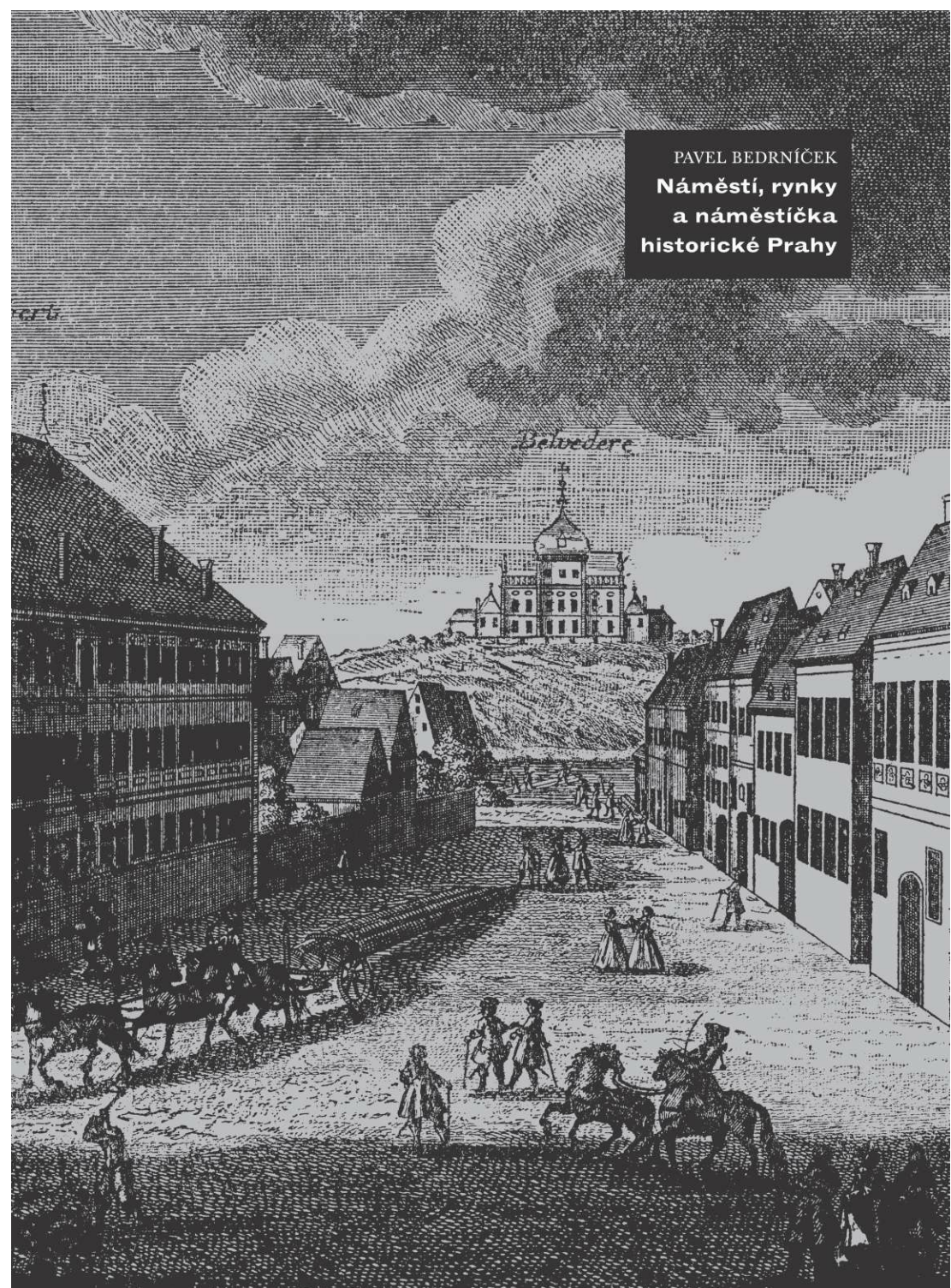

S. Bonaventurae

Seminarium

S. Martini

PAVEL BEDRNÍČEK
**Náměstí, rynky
a náměstíčka
historické Prahy**

PAVEL BEDRNÍČEK

Náměstí, rynky a náměstíčka historické Prahy

Copyright © Pavel Bedrníček 2007

Copyright © Volvox Globator 2007

ISBN pdf 978-80-7511-002-2

Odpovědná redaktorka Tereza Houšková

Obálka, sazba a grafická úprava Luboš Drtina

Epub připravil – PureHTML.cz

Vydalo nakladatelství & vydavatelství

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako svou 780. publikaci

Vydání první

Praha 2007

Adresa knihkupectví

VOLVOX GLOBATOR:

Štítného 16, 130 00 Praha 3 – Žižkov

prolog

Vážený čtenáři, zvu Vás na dlouhou procházku. Vypravíme se proti toku času do Prahy dávných staletí, Prahy malé, schoulené v hradbách kdysi přemyslovských, později pak Karlových a posléze v mohutných barokních šancích. Každého večera se zavřením hradebních bran město, usínalo temné a neosvětlené, zcela oddělené od vnějšího světa, aby se až s rozbřeskem opět stalo jeho součástí.

Při naší pouti postupně navštívíme městská prostranství, dnes nazývaná náměstími. V průběhu staletí se měnila jejich tvářnost i jména, středověký tvar i rozloha, však vesměs zůstaly zachovány. Tehdy to ovšem nebyla náměstí, nýbrž podle velikosti rynky, rynečky nebo jen plácky, některé rozlehlé, jiné maličké jen s několika domy. Některé bývaly velmi rušné, alespoň podle tehdejších měřítek. Jiné zase úplně tiché, kde sousedé za teplých podvečerů vysedávali na zápraží a kde jen zřídka přešel osamělý chodec, nejspíše ještě kněz jdoucí k umírajícímu nebo panský sluha či se tu mihla mnišská kutna.

V každém městě je ovšem nutno se nějakým způsobem orientovat, k čemuž slouží názvy ulic a náměstí a domovní čísla, vynálezy doby – z hlediska historie – vlastně nedávné. Prapůvodně nebylo nic takového ani zapotřebí. Sousedé se znali v dosti širokém okolí, přišel-li cizinec, doptal se, i když někdy dost obtížně. Horší to bylo s označením domu pro úřední zápisy do městských knih, takže ve snaze o co nejpřesnější polohu domu vznikala krkolomná souvětí typu: „dům v uličce, když se jde z Dlouhé ke Sv. Haštalu, za domem kdysi Velislava Holedeče, blízko domu Mikuláše Frelicha“, „co se jde od malého rynečku ke kamennému mostu, tam kde se uhýbá ke Sv. Anně, vedle domu Michala kováře“ apod. Jak ale Praha během let rostla, nejen založením Nového Města, ale i zahušťováním zástavby, přestával takový způsob popisu a určování domů

dostačovat a odkudsi se objevil nápad označovat domy nějakým znamením.

Tehdy se psalo století čtrnácté a k jeho konci zachycují prameny na Starém Městě šestnáct domovních znamení, zprvu tesaných z kamene. Snad nejstarším je Kristova hlava z 80. let 14. století, zdobící dům, který tehdy stával na dnešní Národní 59. Poměrně rychle se přešlo ke znamením malovaným a ještě rychleji se věci chopily městské úřady, pro něž novinka přinesla značné usnadnění evidencí a soupisů. Volba znamení byla zcela libovolná dle fantazie a vkusu majitele – nejrůznější barevné předměty, zvířata, květiny, ba někdy i podle měšťanova jména. Tak dům „U vola“ podle majitele Jana Ochse, dům „U zlatého rumpálu“ podle Jana Rumpála z Kudratic apod. V 15. století se již užívání domovních znamení rozšířilo přímo lavinovitě a přetrvalo pak několik dalších století. Postupně se věci ujal městský šestipanský úřad, který znamení úředně povoloval, aby se zamezilo opakování jednoho a téhož na několika domech; alespoň barva musila být odlišná. A tak čteme v městských knihách, že třeba páni „auržedlnici povoliti raczili znamení aneb ssylts p. Hausgirkovi Kretschmerovi by on na svém domě U Magerlů od starodávna řečeném k nynější i budaucy památce tabulku na ni zlaty sud vymalovany, tak aby se ten dum u zlatého sudu jmenoval vyvěsiti mohl 8. augusti 1699“.

A jak tomu bylo s ulicemi a náměstími? Zprvu byly zcela bezejmenné, a teprve jak ubíhala léta, dostávaly jakési zvykové pojmenování. Někdy podle toho, co se tam prodávalo – Kurný trh, Uhelný trh, Žitná ulice nebo jen Tržiště, jindy podle kostela či kláštera – Filipojakubská ulice či Františkánský plácek. Jindy dal ulici jméno její ráz – Dlouhá, Černá, nebo řemeslníci v ní sídlící – Platněřská, Pasířská, Jirchářská.

V druhé polovině 18. století přišla změna přímo převratná. Císařský dvůr totiž v roce 1767 nařídil očíslovat všechny domy ve městech i vesnicích habsburské monarchie. To se ovšem hrubě

nelíbilo českým stavům, dávali přednost jistotě v dosavadní nepřehlednosti a v číselné evidenci spatřovali jen pomůcku k lepšímu rozpisu daní nebo shánění rekrutů. Ačkoliv se novotě bránili ze všech sil, nebylo jim to nic platné a dvorní dekret z 1. října 1770 pražské domy očísloval. Soupis a očíslování bylo svěřeno nikoliv úředníkům, ale důstojníkům a dopadlo prapodivně. Číslo 1 dostal dům proti Staroměstské radnici a další čísla domy v celé Praze, bez ohledu na jednotlivá pražská města. Čísla se malovala červenou barvou přímo na fasádu, a když celá akce skončila, zjistilo se, že páni oficiři zapomněli na Staroměstskou radnici a ta zůstala bez čísla. V roce 1784 byla města pražská sloučena pod jediný pražský magistrát a z bývalých měst se staly čtvrtě vyznačené římskými číslicemi: Staré Město I, Nové Město II, Malá Strana III, Hradčany IV (Josefov V až v r. 1849). V roce 1805 se přikročilo k novému očíslování domů – pro každou z těchto čtvrtí zvlášť. Původně opomenutá radnice dostala v Praze I číslo 1. Nové číslování splnilo sice účel dokonalé evidence, ale orientaci nijak neusnadnilo. Nicméně uplynulo dalších více jak šedesát let, než se magistrát rozhodl pro orientační očíslování domů v každé ulici zvlášť (dnešní modrá čísla).

V 80. letech 18. století došlo také na oficiální pojmenování ulic a náměstí. Magistrát schválil dosud používané, nikde neevidované názvy, úředně změnil ty, které pokládal za nevhodné, a dal jména ulicím dosud bezejmenným. Na nárožích domů byly vymalovány velké bílé tabule, čtyřikrát až pětkrát větší než dnešní uliční tabulky, a na nich černými písmeny ulice či název náměstí, vlevo švabachem německy, vpravo česky. Několik se jich zachovalo, třeba v Křižovnické ulici, v Jiřské ulici na Hradě, na Anenském náměstí i jinde. Nepřehlédnutelně dodnes hlásají např.: Kreuzherrengasse / Křižovnická ul.

Tolik na úvod; snad Vás neodradil a nyní tedy nastupme pouť staletími, ulicemi a náměstími historické Prahy. Pro Vás lepší

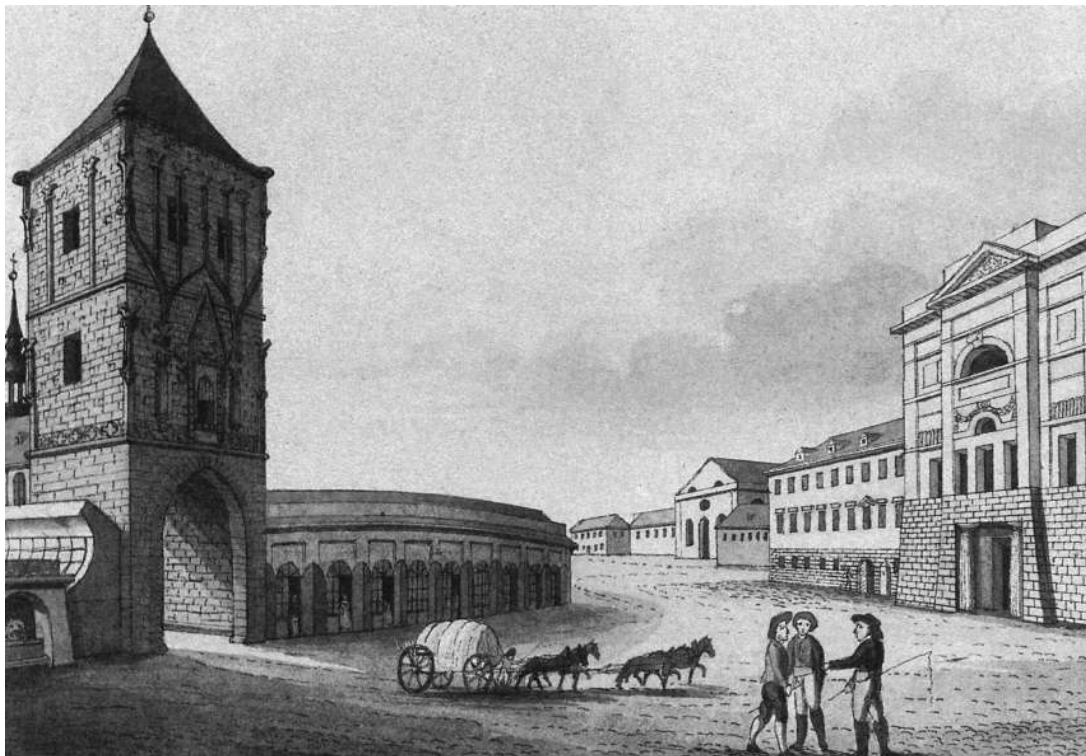
přehled jsem je řadil abecedně v rámci jednotlivých pražských měst.

část první

Staré Město

Staré Město nebylo nikdy plánovitě, jednorázově založeno, vzniklo před dávnými staletími spontánním zastavováním, až se postupně vyvinulo v poměrně rozsáhlé osídlení, ovšem otevřené, bez hradeb. Teprve na počátku gotické éry, ve 30. letech 13. století, je dal král Václav I. obehnat hradbami.

Jejich průběh dodnes sledují ulice Revoluční, Příkopy, 28. října a Národní. Jak dosvědčují archeologické nálezy, šlo o opevnění skutečně mohutné. Hlavní vysoká hradba byla přes 2 m silná a ještě zesílena řadou vysokých masivních věží. Před hradbou byl asi 15 m široký parkánový prostor, ukončený další silnou zdí. Směrem ven, tedy k eventuálnímu nepříteli, následoval zhruba 25 m široký a 8 m hluboký příkop a za ním ještě val. Západní a severní stranu Starého Města chránila pouze Vltava, teprve v roce 1253 byla po celé délce jejího toku postavena jednoduchá silná zeď. Hradby se otevíraly celkem třinácti branami v pořadí od říčního břehu: proti dnešní Klimentské ul., u Dlouhé ul., Královské, Celetné, Havelské, brána na Můstku, dále u ulice Perlové, Na Perštýně stála Zderazská brána, pak při ulici K. Světlé, Betlémské, Na Zábradlí, Mostecká věž a poslední u Kaprovy ulice. Zbývá třináctá, malá branka řečená „Za Židy“, někde za dnešním Rudolfinem. Teprve teď to bylo skutečné město, nejen de iure, ale i de facto.

Hybernské náměstí, 1815 (A. Gustav)

Tisíciletý mnohotvárný stavební vývoj Starého Města probíhal celkem plynule, přesto však v něm najdeme dva důležité zlomy. První nastal v době vrcholného rozkvětu románské Prahy koncem třináctého století. Růst města měl za následek i vzrůst počtu vltavských mlýnů, které byly navíc zdokonalovány výstavbou jezů. Ty ovšem zvedly hladinu řeky a hrozilo permanentní zaplavování povltavských oblastí, proto bylo nezbytně nutné přistoupit k zvyšování staroměstského terénu navážkami. Dělo se tak po dobu několika desetiletí, navážka dosáhla 2–3 metrů a způsobila, že původní přízemí románských domů se stala sklepy a nad nimi se pak budovaly přestavby a novostavby již gotické. V podzemí Starého města se tak dochovalo několik desítek přízemků románských domů.

Druhý zlom přišel až o sedm století později. Byla jím rozsáhlá akce koncem 19. a počátkem 20. století, běžně nazývaná asanací. O co šlo? Pražské obci byl již dlouho trnem v oku stav Josefova, bývalého Židovského města, po hygienicko-zdravotní stránce přímo katastrofální. Spleť uliček, slepence různě vysokých starých domů a domků bez kanalizace a vodovodu opravdu vzbuzovala vážné obavy. Praha si v roce 1893 na císaři vymohla tzv. Asanační zákon, který ji opravňoval k vyvlastňování nemovitostí a následným daňovým úlevám u novostaveb. Nezbytný urbanistický zásah byl však provázen jednak zájmy spekuláčními, jednak úsilím nekritických modernistů zhlédnuvších se v Paříži a požadujících zbourat všechnu „starou veteš“ a nahradit ji rovnými třídami vysokých činžovních domů. Nechyběly ani snahy vybourat bulvár v šíři Václavského náměstí přes celé Staré Město, který by pokračoval majestátním průkopem přes letenskou stráž; ozývaly se i názory vybourat celé Staroměstské náměstí, kde by zůstala jen radnice a Týn. A tak se v prvních letech asanovalo bez rozmyslu. Padla nejen celá židovská čtvrť, kde zůstalo jen pár synagog a kde se strhlo i leccos cenného, co bylo možno restaurovat, ale i severní část Starého Města až po ulice Platněřskou a Dlouhou a četné solitéry (Na zábradlí, v Melantrichově ulici, ve Skořepce). Vše bylo nahrazeno architektonicky vesměs bezcennými činžáky. Teprve rostoucí odpor odborníků i veřejnosti, zejména intelektuální, zamezil dalšímu pokračování. Kromě nezbytného ozdravení se jediným cennějším a líbivějším výsledkem stala dnešní Pařížská třída.

Anenské náměstí

Jen několik kroků od rušného, hlomozného a poměrně nového Smetanova nábřeží nás přivede na tiché náměstíčko, v dnešní podobě zdánlivě nepříliš zajímavé, s pouhými pěti domy. Podle

zasvěcení zdejšího kláštera se zde od středověku říkalo U svaté Anny, někdy i Anenský ryneček, Anenský plácek. Při úředním označení pražských ulic koncem 18. století dostalo jméno Náměstí u Sv. Anny, což se později změnilo na Anenské náměstí.

Dům, uzavírající náměstíčko na severní straně (čp. 188), patří vlastně jako č. 3 do Anenské ulice. Je zadním traktem domu „U francouzské koruny“ v Karlově ul. 4 a na místě jeho zahrady jej postavili až v roce 1843. Dlouhá léta tu bydlil slavný herec Rudolf Deyl starší.

Do náměstíčka však již patří nárožní čp. 203 (1), rovněž klasicistní novostavba. Původní zástavba tohoto městiště čili parcely byla ovšem mnohem dávnější. Mezi léty 1366–1416 tu stával dům inkvizitorů s cimbuřím a vížkami a stával tu, i když inkvizice již dávno odešla – až do 18. století. V druhé polovině tohoto století hraběcí rodina Deymů dům přestavěla na rozsáhlou čtyřkřídlou barokní stavbu. Netrvalo však dlouho a dům značně sešel, takže ve 40. letech 19. století byl jeho stav již neudržitelný. Uvažovalo se o přestavbě, nakonec ale vznikla stavba úplně nová. Ještě ve starém domě se 5. září 1830 narodil Tomáš Seidan, ve své době známý a vyhledávaný sochař, později profesor na ČVUT, první učitel J. V. Myslbeka. Z jeho pražských děl jmenujme alespoň sochy Mozartovu na Bertramce, Dobrovského na Kampě, Raffaela a K. M. Webera na Rudolfínu pracoval i ve Vídni a jinde. Zemřel 2. 12. 1890.

Téměř celou protilehlou východní stranu náměstí tvoří objekt čp. 211 (2), který dal náměstí jméno – bývalý klášter sv. Anny. Jeho pestrá historie sahá plných 900 let zpět, až do 12. století, v jehož první polovině tu stávala románská rotunda, nejpravděpodobněji jako soukromý kostelík feudálního dvorce. Někdy kolem roku 1232 se u kostelíka zasvěceného sv. Vavřinci usadili templáři a založili tu klášter. Hned po svém příchodu zbořili apsidu rotundy a na jejím místě přistavěli malou kostelní loď. Templářský řád byl ještě staletí

po svém zániku obestřen fluidem tajuplnosti, i když tajemného na něm ve skutečnosti nic nebylo. Založilo jej v roce 1118 v Jeruzalémě devět francouzských rytířů jako ozbrojený řád za účelem ochrany poutníků směřujících do Svaté země. Nositeli řádového bílého šatu s výrazným červeným křížem se mohli stát pouze šlechtici a řád zprvu – až do pádu města – sídlil přímo v Jeruzalémě. Zpočátku chudý a asketický, rozrostl se řád během jediného století na téměř neuvěřitelných 20 000 členů s několika sty sídly po celé Evropě. Jeho velmistr se v roce 1260 přestěhoval z Kypru do Paříže, kde si dal postavit nádherou oplývající sídlo, zv. Templ. I když kázeň v řádu byla stále přísná, kdeže už byla jeho někdejší askeze – a řádové bohatství a moc nedávaly spát francouzskému králi Filipu IV. Dlouho trvalo, než přešel do útoku, pak ale počátkem 14. století obvinil řádové rytíře ze všemožných zločinů včetně spolčování s ďáblem, veliké množství jich dal žalářovat, 36 jich zemřelo na mučidlech a 54 nejpřednějších bylo po vykonstruovaných procesech upáleno. Stejnou smrtí skončil i velmistr Jakub de Molay. Papež Klement V., jinak dosti závislý na francouzském králi, pak řád v roce 1312 raději zrušil, aby předešel dalším persekucím. Účelu však bylo dosaženo – majetek řádu připadl králi.

Řád byl zrušen, templářští rytíři se rozešli, jeden však v Praze přece jen zůstal. Dopustil se prý jakéhosi těžkého provinění spojeného se smrtelným hříchem, protože byl podle řádových regulí stát. Od té doby každé páteční půlnoci po celá staletí objížděl na bílém koni okolí kláštera jeho bezhlavý duch, vlastní hlavu v ruce. Nikdy nebyl vysvobozen, neboť každý se k němu bál přiblížit; přestal strašit teprve po zrušení kláštera. Jaký byl jeho prohřešek, pověst nepraví; dnes bychom se na něj patrně dívali značně shovívavěji.

Do opuštěného kláštera s kostelíkem sv. Vavřince přesídlily v roce 1313 dominikánky z kláštera na Újezdě. Podstatně přestavěly

a rozšířily klášter a do poloviny století daly postavit nový velký kostel, který byl posvěcen ke cti sv. Anny. Stavbu pomohli platit páni z Říčan, sídlící tehdy v sousedství; několik členek jejich rodu bylo představenými kláštera. Starý kostelík sv. Vavřince byl stržen; archeologický výzkum v druhé polovině 20. století odkryl jeho základy pod podlahou velkého kostela. Klášter přežil bouřlivé 15. století i s husitskými válkami kupodivu bez větších škod. Zkazka, houževnatě se udržující po celá staletí, zná i důvod. Jedna z řádových sester byla prý tetou samotného Jana Žižky a v dětství jej vychovávala. Žižka ji velice miloval, ale když později odešla do kláštera, neviděl ji dlouhou řadu let. Ona však o synovcově vzestupu dobře věděla, a když plenící husitské houfy přitáhly ke klášteru, rezolutně si vymohla vojevůdcův příchod. Žižka, dojatý shledáním, jí slíbil ušetření kláštera a dokonce k němu postavil ozbrojenou stráž. Dávno upadlo v zapomenutí, jak tomu ve skutečnosti bylo; některé prameny dokonce uvádějí, že jeptišky přestoupily ke straně podobojí, což nezní příliš pravděpodobně.

Doba se zklidnila, klášter žil tiše dále a desetiletí ubíhala. V 16. století tu svá poslední léta prožil Václav Hájek z Libočan, původě kališnický, pak katolický kněz. Dotáhl to až k hodnostem karlštejnského děkana a probošta staroboleslavské kapituly a posléze k neblahému konci. Pro neplnění povinností a prospěchářství byl postupně zbaven všech duchovních úřadů; na sklonku života našel azyl právě zde ve svatoanenském klášteře, kde také 18. března 1553 zemřel. V době své slávy byl vynikajícím kazatelem, navždy však proslul jako autor Kroniky České, po staletí opakovaně vydávané a hojně čtené. Shromáždil k ní na tehdejší dobu obrovské množství materiálu – kde ale prameny chyběly, vymýšlel si běh českých dějin sám, včetně přesných dat. Jeho dílo nicméně dlouho platilo za pravdivé a spolehlivé, až teprve první generace osvícenských kritických historiků koncem 18. století se od kroniky distancovala.

Když v roce 1618 vypuklo stavovské povstání, jeptišky tu ukryly

archiv a cennosti vyšehradské kapituly; vzápětí přišla velká válka a po třiceti letech zase odešla, aniž se cokoliv dotklo klidu kláštera. Po válce pak začal rapidně vzkvétat, jednak díky četným darům bohatých měšťanů a šlechty, jednak proto, že sem coby jeptišky vstupovaly dcery předních rodů. Nešlo o maličkosti, třeba hraběnka Trauttmansdorfová přinesla jako novicka věnem 100 000 zlatých a hraběnka Vratislavová z Mitrovic 90 000, což tehdy byly závratné sumy, které umožnily barokní přestavbu kláštera a drobné úpravy kostela.

Ne asi každá se hrnula do kláštera s takovou radostí jako zmíněné dámy, některá patrně přišla i z donucení. Tak i dcera velice bohatého šlechtice, kterou chtěl její otec provdat do rodiny samotných Rožmberků. Dívka, zamilovaná do chudého rytíře, nechtěla o takovém sňatku ani slyšet a octla se z otcova donucení v klášteře. Nebylo to nic platné, klášterní chovanka se po nocích scházívala v klášterní zahradě se svým milým a nakonec se domluvili, kdy a jak ji její rytíř vysvobodí. Nějaká dobrá duše donesla vše tatíčkovi, ten si na únos počkal, dceři při něm usekl hlavu a rytíře těžce zranil. Navíc dívku ještě proklel, ta nedošla pokoje a po staletí strašívala v noci u klášterní zdi.

Zkazky a povídačky nijak neublížily pověsti kláštera, který naopak slynul pěstováním chrámové hudby. V letech 1732–1736 ve zdejším kostele působil jako varhaník pozdější slavný skladatel Christoph Willibald Gluck, přivydělávaje si tak na svá pražská studia. Když se v roce 1750 octl v Praze podruhé, byl již kapelníkem velké divadelní společnosti Giovanbattisty Locatelliho.

Po čtyřech a půl stoletích existence život kláštera náhle skončil. Císař Josef II. klášter i s kostelem v roce 1782 v rámci svých reforem zrušil a jeho další osud se stal dokladem naprosté nekulturnosti, bohužel ne jediným. Téměř třináct let byl celý komplex prázdný a nikdo se o něj nestaral; nakonec jej v roce 1795 koupil Jan Ferdinand Schonfeld, tiskař a vydavatel, jehož podnik,

sídlící do té doby v Karlově ulici, vydával mj. C. K. Poštovské noviny pod redakcí Václava Matěje Krameria. Schonfeld zařídil v klášteře tiskárnu a sklad knih a devastace klášterní budovy započala. V roce 1834 vše koupili bratři Haasové, kteří vlastnili i papírnu ve Vraném nad Vltavou, a z kláštera vybudovali největší tiskárnu v monarchii – za cenu zničujících přestaveb cenné barokní budovy. Tiskárna zde fungovala ještě po druhé světové válce a teprve v osmdesátých letech 20. století byl těžce devastovaný klášter restaurován a rekonstruován jako provozní budovy Národního divadla. Jsou tu kromě jiného i učebny, baletní sály a sklady kostýmů.

Kostel Sv Anny, kresba, 1873 (Vincenc Morstadt)

Ani kostel neušel podobnému osudu. Je to vzácná raně gotická stavba, jednolodní svatyně postavená z lomové opuky a omítnutá. Uprostřed průčelí stávala čtyřhranná věž, v horních patrech osmiboká. Kostel, používaný tiskárnou jako sklad papíru, rychle chátral. Nakonec dali majitelé v roce 1870 zcela bezúčelně ubourat věž, pak byla stržena 540 let stará klenba, vnitřek přepatrován

dřevěnými stropy na několik pater a jako vrchol instalován výtah, zakotvený svými základy v gotické kryptě. Rakve a kosti, při tom nalezené, byly odvezeny na hřbitov. Teprve v posledních letech 20. a v prvních letech 21. století byl kostel velkým nákladem, mimo jiné za podstatného příspěví Nadace manželů Václava a Dagmar Havlových, odborně restaurován a nenásilně upraven jako přednášková a koncertní síň. Restaurátoři při tom objevili rozsáhlé zbytky neobyčejně cenných gotických fresek. Ačkoliv byly požáry ve středověkém městě zcela běžnou událostí, zachoval se kupodivu i původní gotický krov, jen z nepatrné části opravený.

Dalším je dům čp. 948 (3), který je součástí klášterního areálu. Již ve 14. století tu stával dvorec pánů z Rožmberka; během staletí opakovaně měnil majitele a byl změněn na dva domy. Klášter je zakoupil v roce 1692, v roce 1719 je dal strhnout a místo nich vztyčit barokní novostavbu. Zásahy tiskárny i zde podstatně změnil původní interiéry a částečně i vnější vzhled. Kamenná socha sv. Vavřince, stojící na bráně, je připomínkou zasvěcení původního kostelíka a vytesal ji nejpravděpodobněji Jan Antonín Quittainer, vyhledávaný barokní sochař, s nímž se na jiných místech ještě shledáme.

Sv. Vavřinec byl ve středověku velmi uctívaným světce a jeho jméno bylo s oblibou užíváno jak při křtech, tak i při zasvěcení kostela. Jeho postava není žádnou legendou, skutečně žil ve 3. století a byl jedním ze sedmi římských jáhnů. Zemřel v roce 258. Legendou nedoloženou, ale po staletí tradovanou je způsob jeho smrti. Římský prefekt mu nařídil, aby odevzdal veškeré církevní poklady. Vavřinec shromáždil chudé a nemocné a přivedl je k prefektovi se slovy: „Zde jsou poklady církve.“ Prefekt, rozzuřený takovou opovázlivostí, dal Vavřince uvěznit a určil mu zvlášť krutou smrt – popravu opékáním na roštu. Proto na středověkých i barokních zobrazeních drží sv. Vavřinec rošt jako nástroj svého umučení.

Přímo naproti nacházíme úzké, štítem a erby opatřené zdánlivé průčelí domu čp. 208 (4). Pravím zdánlivé, neboť zdání klame; ve skutečnosti je to původně zadní vjezd do rozlehlého paláce Pachtů z Rájova. Pachtové byla slušně movitá měšťanská rodina, která za svou věrnost císařské straně obdržela v roce 1628 od císaře Ferdinanda II. erb a šlechtický přídomek. Postupovali rychle, po uplynutí čtvrtstoletí byli už hraběcím rodem; stejně rychle i bohatli. Na parcele dnešního paláce stávaly tři středověké domy. Daniel Pachta z Rájova koupil v roce 1647 jeden, o pět let později druhý a v roce 1683 získali Pachtové i třetí, poslední. Na přelomu 17. a 18. století dali pak vše částečně přestavět. Hrabě František Josef Pachta z Rájova, nejvyšší mincmistr, měl na počátku 70. let 18. století v Praze již dva paláce – jeden dal postavit jeho předek Jan Jáchym před rokem 1730 v Celetné ulici, druhý, hlavní sídlo rodu, stál od roku 1769 na dnešním Palachově náměstí a svým průčelím napříč uzavíral Křižovnickou ulici. Nejvyšší mincmistr, později navíc i nejvyšší zemský sudí, nebyl jen tak někdo a tak rodině dva paláce nestačily. Františkův mladší bratr Herbert Karel dal v 70. letech 18. století domy na Anenském plácku strhnout a na jejich místě postavit rokokový palác. Projekt a provedení stavby svěřil věhlasnému staviteli pražského rokoka Janu Josefu Wirchovi (1732–1787), novoměstskému měšťanu, který se již dříve proslavil přestavbou arcibiskupského paláce na Hradčanech. Rozložitý jednopatrový palác hleděl hlavním průčelím, z něhož dopředu vybíhala dvě postranní křídla a vytvářela tzv. čestný dvůr, do malé zahrady směrem k Vltavě. Rokokově malebné palácové nádvoří má na jižním křídle mohutný portikus s balkonem, ozdobený soškami s dílny Ignáce Platzera. Nádvoří lze spatřit z foyeru Divadla Na zábradlí, palác samotný je veřejnosti zcela nepřístupný.

Páně mincmistrův potomek Jan Josef Pachta z Rájova (1756–1834) to dotáhl až na generála; přitom měl značné hudební nadání, vlastnil kapelu, sbíral hudebniny a trochu i sám komponoval.

Častým hostem u něho býval skladatel Josef Mysliveček; v roce 1787 i sám Wolfgang Amadeus Mozart. Právě k Mozartově pobytu se váže legenda, která asi ani není příliš smyšlená. Generál hrabě pořádal slavnostní večeři, při níž měla koncertovat jeho kapela – a tak zavřel Mozarta do pokoje s inkoustem, perem a notovým papírem a nepustil ho dříve, než napsal taneční skladbu pro hraběcí kapelu. Teprve potom ho uvedl k tabuli. Je skutečností, že Mozart vytvořil takových skladeb dokonce šest, které se jako tzv. Sechs Teutsche staly později základem celého cyklu. Něco takového se zřejmě opravdu stalo, není ale jisté, zda přímo zde nebo v jiném Pachtovském paláci.

V roce 1813 Pachtové palác prodali; koncem 30. let byl jeho majitelem jakýsi Julius Kuhlmann, který dal na místě zahrady před hlavním průčelím a čestným dvorem postavit klasicistní činžovní dům v ulici Karolíny Světlé a půvabné palácové průčelí tak bylo zcela zakryto. V novém domě bývala Slovanská kavárna, kde se po léta scházela vlastenecká inteligence, hlavně literáti.

Sousední nárožní čp. 209 (5) je po 40 let sídlem slavného Divadla Na zábradlí. Ve středověku tu stával dvorec milevského kláštera, písemně doložený k roku 1409, ale možná až románského původu; kromě toho tu byl ještě další gotický dům. Objekt nazývali „Milevským domem“, i když už klášteru dávno nepatřil, později pak i „U zeleného kloboučku“.

Ve 30. letech 19. století se uvažovalo o módní klasicistní přestavbě starého domu, nakonec však byl zbořen a vznikla dodnes stojící novostavba, která ze středověké stavby nezachovala vůbec nic.

V první polovině 19. století tu pracovala jedna z prvních pražských kartounek. Na naprosto nezajímavém klasicistním průčelí jsou umístěny pamětní desky dvou slavných osob, spjatých s Divadlem Na zábradlí, mima Ladislava Fialky a režiséra Jana Grossmanna. Na nároží se již po více jak dvě století skví